

PHILIPPIANS

Warefa'aia

Feni ne'iaa Paul fi dinaa a'a fei rawarawa losuu fei fa'asi'anana i Philippi. Eni i ne'inaa feni, ne'iana ei hia yei humuu bobo'aia uaa ina gainia ba hefi'a rona feroinaa fei sifisifi feroia laloo fei losuu i Philippi.

Fei pa'afii fei ne'iana ba i ware 'ta' a'a ei losuia i Philippi wagii ei fanaa ro'ou ba haduhaduna ei i gutafafelo i bobo'aia ma ba ana i farawaninaa naranaraa ro'ou ba ronei laugu'ai ma o'ugi ua wagii ei awataa rona pa'i.

Ana fi fanonominiaa ro'ou ba fei fihupi'iaa ro'ou a'a Christ, hepalo fanaa mei Haidaa fei rawani'ana, fei ro'aa tonia wagii fei narafawe'ia ma abaa fei neneraa ro'ou fei mau bigi'aa ei Jew wagii fei law.

Feni ne'ia fi wareaa fei ni'eni'ea, laugu'a, fihupi'ia ma ofasisia wagii ei narafawe'ia ma fei gutanaa ro'ou. Ana fi fama'aiaa fei haguua Paul fei losuu i Philippi.

1 ¹Haigua Paul ma Timothy, nafii Christ Jesus.

Ma feni ne'iaa haigua i dinaa a'a minaa ei apunaiaa mei Haidaa, ei rona oafipui a'a Christ Jesus yei Philippi mawe ei bauaniaa losuu^a ma ei paniaa panii ro'ou:

²Fei rawani'a ma gutafarawania i dinaa a'a hamu'ou noranarai a'a mei Haidaa, mei Amaa o'ou ma mei Fasu, Jesus Christ.

Fei Warea 'ta' ma fei Lafulafua

³Una ware 'ta' a'a mei Haidaa, ranimai, ena una'o narapa'aa hamu'ou. ⁴A'a minaa ei lafulafuau minaa hamu'ou, una'aida lafulafu fininaa ni'eni'ea, ⁵uaa hamona harefipui a'au fei rawani'a warea a'a fei rawarawa arewaa nopa'amii wagienei ⁶ma una o'ugaa fei ba mei i fa'asi'anaa fei rawani'a bigi'a i a'a hamu'ou, i bigifapedugaa fei bigi'a nopa'aloo fei arewaa Christ Jesus.

^a **1:1** Hepalo warea English ba *bishop* (bauaniaa losuu)

⁷Ina wanewane ba una nara ale'ei a'a hamu'ou, uaa minaa hamu'ou i naranarau; uaa nabaa una bobo'ai, o una wareaa pepe'i ba fa'ua fei rawani'a warea, minaa hamu'ou, hamona tofipui a'au fei rawani'aa mei Haidaa. ⁸Mei Haidaa i u neneu a'a fei ba yau, napa'aa nunuminaa minaa hamu'ou wagii fei ha'eiaa Christ Jesus.

⁹Ma feni lafulafuau sifeni: ba fei haguua hamu'ou nei nogipelao fininaa fei apa'a ma nei lamalamai ei naranaraa hamu'ou ma hamo'aa fanunupa'aa ei na walalo ¹⁰ba hamo'aa fanunu'apa'aa ei naminapa'aa rawani ma hamo'aa fafa'arai ma lomi hepalo tataa hamu'ou nopa'alo fei arewaa Christ ¹¹ba nei pepesu fei fuua fei wanewanea, fei noranarai a'a Jesus Christ—ba nei fabauaninaa fei haraa mei Haidaa ma fei udugiana.

Fei Bobo'aiaa Paul na Fatalainaa fei Rawani'a Warea

¹²Nunumiau ena lofuu ba hamone'i aida ba ei na bapa'au, napa'aa fatalainaa fei rawani'a warea. ¹³Ma a'a fei, inawe arewa a'a minaa ei oananaa fei humuu mei hapara^b mawe minaa ei rama'a ba yau, na bobo'ai hamatee Christ. ¹⁴Wagii fei bobo'aiau, watauda ei lofu a'a mei Fasu, na rawanidiai naranaraa ro'ou ba ro'aa u'ufawe'i ma laugu'ua a'a fei rawani'a wareaa mei Haidaa.

¹⁵Pa'aa fa'ua ba hefi'a, rona u'ugaa Christ a'a fei wawa'aia poa ma fei ba minaa ro'ou ua, ma'uua hefi'a, a'a fei rawani'a maumau. ¹⁶Ei i rawani maumau ro'ou, rona bigi fininaa fei hagua ma rona aida ba yau yeni uaa una u nenee fei rawani'a warea. ¹⁷Ei abaa pa'aa naranaraa ro'ou, rona u'ugaa Christ a'a fei wawa'aia poa ma nara ba ro'aa fahafeloau e'eni a'a feni bobo'aiau.^c ¹⁸Ma'uua lomi manumanu, na? Sifeni, feni baua manumanu ba wawa'aia poa, o lo'e, si'ei ba ona u'ugaa Christ. Ma a'a fei, una ni'eni'e.

Hi'i, ma amina ni'eni'e'ualao, ¹⁹uaa una aida ba wagii ei lafulafuua hamu'odu ma fei hadumaa fei Spiritii Jesus Christ, tamanu na nomai a'au iwe alarau.^d ²⁰Unamina refurefu ma na o'onai unuu ba lomi a mamafa ma unei laugu'ai ba e'eni ana ale'ei ranimai unei uduginaa Christ a'a fei hudi unuu nabaa una werawera, o una ma'e. ²¹Uaa, a'au, fei una werawera, manumanuu Christ ma nabaa a ma'e, una mua wagina. ²²Nabaa a gutadilao a'a fei hudi unuu, i wataudilao fuua ei bigi'au. Ma'uua afaia guapaloei? Lomi na aida! ²³Ina hamamaguua fei naranarau a'a guapaloeni: nunuminau ba a aunu ma oafipui a'a Christ, fei namina pafeai laraa fei ba a gutalao, ²⁴ma'uua i farawaninaa hamu'ou nabaa yau ana a'a feni hubeu. ²⁵Si'ei ba unapa'aa aida fei, una aidadii ba yau, a oa ma a gutafipuila'o a'a minaa hamu'ou ba hamonei bigipa'ilao ma

^b 1:13 O, a'a minaa fei humuu mei hapara ^c 1:16,17 Hefi'a ne'ia na filoginaa vv. 16 ma 17.

^d 1:19 O, fatela'anau

ni'eni'e a'a fei narafawe'ia. ²⁶Ma a'a feni oanau a'a hamu'ou, fei ni'eni'ea hamu'ou a'a Christ Jesus, inei bauanai apoidiai.

²⁷Ma tamanu na nomai, ei maumau hamu'ou nei wanewaneinaa fei rawani'a wareaa Christ. Ma nabaa a nomai ma'a hamu'ou, o na gutafaraua ma guai'uaia ba hamona batanai, una aida ba hamona ufawe'i a'a hepalo ua spiriti ma bigibigi ale'ei hemea ua rama'a wagii fei narafawe'iaa fei rawani'a warea ²⁸ma pa'aa lomi hamona ma'au a'a ei ro'aa fadugeaa hamu'ou. Fei, ale'ei hepalo lala a'a ro'ou ba rowe fagiana, ma'uaa hamu'ou, hamowe tela—ma fei, bigi'aa mei Haidaa. ²⁹Uaa a'a Christ, ina fifaninia a'a hamu'ou ba abaa uniaa fei ba hamonei narafawe'i ua a'ana, ma'uaa ana hamonei to fi'ia a'ana ³⁰hamatee e'eni, hamonawe tonaa fei awataa, fei hamona fanunupa'ia ba unado'o tonia, fei hamo'ei guainia ba ana i a'au e'eni.

Neneraa fei Mau Fapududuaa Christ

2 ¹Nabaa na fa'unuwenuweaa naranaraa hamu'ou fei fihupi'iau hamu'ou a'a Christ, o na farawaninaa hamu'ou fei haguana, o hamo'aa guta farawani a'a fei Spiriti, o na famagigiaa naranaraa hamu'ou, o na fafaloloa'inaa hamu'ou, ²te, hamonei fa'a'apoidinaa fei ni'eni'eau wagii fei ba hamo'aa pa'i hepalo ua naranara ma hepalo ua hagua ma hepalo ua spiriti ma hepalo ua nunumia. ³Apuna bigi'aa hepalo manumanu a'a ei mau wawa'aia poa, o ei mau mamagugua lomi pa'afina, ma'uaa a'a fei mau pududua hamonei nara ba hefi'adiai, rona pafeai a'a hamu'ou. ⁴Hememea hamu'ou nei'aa naranara'uaiaa ei nunumiana, ma'uaa ana inei naranaraia ei nunumiaa hefi'adiai.

⁵Ei mau naranaraa hamu'ou nei fimina'ei a'a fei mau naranaraa Christ Jesus:

⁶Mei anaia^e pa'aa Haidaa,
ma'uaa lomi ina nara ba fei ba ana hia Haidaa, manumanu ba i urofia,

⁷ma'uaa ina fa'upuaa anaia,
ba i tonaa fei maumau ei nafi,
ma na toro ale'ei hemea rama'a ua.

⁸Ma fei mau fafanunuana ale'ei hemea rama'a,
ma na fafafaunaa hia pu
ma na ugainaa fei ma'eana pafoo fei hawafolo!

⁹Si'ei, mei Haidaa na poronaa hia a'a fei na pafeai
ma fania fei hara, fei na pafeainaa minaa ei hara,

¹⁰ba a'a fei haraa Jesus minaa ei du'u nei fafefe,
yei pafea ma yeni malagufu ma i haroo malagufu,

11 ma minaa ei rama'a, rowe ware ba Jesus Christ, hia Fasu,
ba i fani hawera a'a mei Haidaa, mei hia Ama.

We'a Ale'ei ei Pi'u

12 Si'ei, ena pa'aa rawani'a tafiu, hamatee hamona'aida guaiawarea—
abaa uniaa fei ba una guta a'a hamu'ou, ma'uaa fei guaiiaa hamu'ou
warea na muadiai ena lomi yau yena. Hee, hamonei filogima'iaa fei
tela'ana hamu'ou fininaa ma'uaa ma funufunuaa unu, uaa 13 Mei Haidaa,
hia mei fi bigi laloo ia hamu'ou ba hamonei pa'i rawani'a naranara ba
hamo'aa bigi'aa ei rawani'a nunumiana.

14 A'a minaa ei bigi'aa hamu'ou, apuna ware watauda ma fiharei 15 ba
nemea lomi i guguinaa unuu hamu'ou hafelo'a ma ba hamu'ou ale'ei
fafa'araia na'uu mei Haidaa ma lomi tataa hamu'ou a'a e'ei rama'a hafelo,
e'ei na loloa naranaraa ro'ou a'a feni au feni ma dupuaa e'ei, hamona
we'a ale'ei ei pi'u haroo pafea 16 ei hamo'ei arereinaa^f fei warea, fei i fani
harena—ba u'a warefa'agu a'a fei arewaa Christ ba fei ponau ma fei
bigi'au na pa'i hanuna. 17 Rona igiau ale'ei numa apunaia pafoo fei fana
ma pafoo fei bigi'a wagii ei narafawe'iaa hamu'ou. Ma unaminapa'aa
ni'eni'efipui a'a minaa hamu'ou. 18 Si'ei, hamu'ou anaa, hamonei ni'eni'e
ma unuwenuwefipui a'au.

Timothy ma Epaphroditus

19 Ina o'onai unuu a'a mei Fasu Jesus ba lomi i madii ma a aloawii
Timothy a'a hamu'ou ba ana awe ni'eni'e ena una guainaa u'ugaa
hamu'ou. 20 Lomi hemeadiai i a'au ba na narapa'aa hamu'ou. 21 Uaa
watauda rama'a, rona fafanunu'uaiaa ei nunumiaa ro'ou ma abaa
ei nunumiaa Jesus Christ. 22 Ma'uaa hamona aida ba Timothy na
fama'adigaa hamu'ou ba hia na rawani, uaa ana ale'ei hemea na'u a'a
mei amana, ina bigifipui a'au a'a fei bigi'aa fei rawani'a warea. 23 Si'ei, na
o'onai unuu ba a aloiawau ena na fanunuia ba yau batanai. 24 Ma na pa'i
o'ugau a'a mei Fasu ba lomi i madii ma ana a nomai.

25 Ma'uaa una nara ba unei alohadiwe'inawii a'a hamu'ou
Epaphroditus, mei lofuu, mei i bigifipui a'au ale'ei fo'aa, mei talaitonaa
wareaa hamu'ou, mei hamona aloiamai ba nei roinau. 26 Uaa inapa'aa
naranaraiaa minaa hamu'ou ma faloloa'i uaa hamona guainia ba hia na
funu. 27 Pa'aa fa'ua ba inado'o funu ma anaa i ma'e. Ma'uaa mei Haidaa
na faloloa'inaa minaa haigua, abaa unaia, si'ei ba fei faloloa'ia nei'amina
fua'onau. 28 Si'ei, unamina ni'e ba a aloiawau ba ena hamona fanunudinia
hamo'aa ni'eni'e ma lomi a minaa naranara watauda. 29 Taufagutania a'a
fei maumau mei Fasu fininaa baua ni'eni'ea ma fani honua a'a ei rama'a

^f 2:16 O, *panarofaa*

ale'ei hia, ³⁰uaa anaa i ma'e a'a fei bigi'aa Christ ale'ei ba ina nigoaa ei manumanu na famama'au ei ba i bigihadumau a'a tamanu lomi ba hamo'aa bigipa'ia a'au.

Apuna O'ugaa ei Raraa Unuu Hamu'ou

3 ¹Si'ei, ena lofuu, hamonei ni'eni'e a'a mei Fasu! Lomi manumanu a'au ba na ne'idinaa ana ei manumanu ei a'a hamu'ou ma fei, ale'ei a'awei hamu'ou.

²Oma'aa hamu'ou a'a ena ponoto, ena rama'a bigi'aa hafelo'a, ena rona moro'aa hudi unu. ³Uaa fei pa'aa moro'aa hudii wawanei sifei ba o'ou eni na losui a'a fei Spiritii mei Haidaa, na uduginaa Christ Jesus ma lomi ona o'ugaa raraa unuu o'ou— ⁴ma'uaa, nabaa una nunumai, na pa'i pa'afina a'au ba a o'ugaa raraa unuu.

Nabaa nemeadii na nara ba na pa'i pa'afina ba i o'ugaa raraa ununa, yau na muainia: ⁵Na moro hudii wawaneiu i laloo fei fafainaroaa arewaa, yau hemea rama'aa Israel, yau pai Benjamin, hemea pa'aa Hebrew; ma i a'a fei law, yau Pharisee; ⁶a'a fei patarefurefua, una haperaraiaa ei losuia; a'a fei wanewaneaa fei law, lomi hepalo tatau.

⁷Ma'uaa wagii ei unado'o to fararawaniu, e'eni una nara ba lomi awataa ro'ou laraa Christ. ⁸Hepalodiai, una nara ba minaa ei manumanu, manumanuu pa'aia laraa fei rawani'a, fei napa'aa mua ba unei apa'ifarawa-ninaa Christ Jesus, mei Fasuu, mei una fapa'ainaa minaa ei manumanu uaa hia. Una nara ba ei manumanu ei, ale'ei meme laraa fei ba unei tonaa Christ ⁹ma oafipui a'ana. Ma lomi ba a tonaa fei wanewanea ana yau, fei i nomai a'a fei law, ma'uaa fei i nofipuimai wagii fei narafawe'ia a'a Christ—fei wanewanea noranamai a'a mei Haidaa, fei ba otonia a'a fei narafawe'ia. ¹⁰Yau ba a minaa apa'aa Christ ma fei faufau fei asi'anana ma porofipui a'ana ei fi'ina ba unei ale'ei hia a'a fei ma'eana ¹¹ma ba unei tonaa fei asi'ana a'a ei ma'ea.

Fasi'ia Nopa'aloo fei Ude Nunumiamu

¹²A'a ba una todigaa ei manumanu ei, o ba una fafa'araidii, ma'uaa ufimina ofasiwaiwai ba a panarofaa fei na panaronaa yau wagina Christ Jesus. ¹³Ena lofuu, lomi una nara ba una panarodigia. Ma'uaa hepalo ua manumanu ba unei bigi'ia sifeni: Unei madi'inaa ei na ude i mugiu ma roaipanarofaa fei i ude i ma'au. ¹⁴Una didigiwai'ualao wagii fei nunumiau ba a muai tonaa fei pono'a, fei i haronaa yau pafea mei Haidaa uaa Christ Jesus.

¹⁵Minaa o'ou eni na a'u, nei pa'i fei naranara ale'ei. Ma nabaa fei naranaraa hamu'ou na u'ugai a'a hepalo manumanu, fena, ana mei Haidaa iwe fa'arewaia a'a hamu'ou. ¹⁶Ma'uaa ei mau gutanaa o'ou nei fibo'ii wagii ei ona todigia.

¹⁷Ena lofuu, hamonei nofipuimai a'a ei rona neneraa fei maumauu ma narama'aiaa fei mau gutanaa ei rona neneraa fei maumau hai'ouna fanidigaa hamu'ou. ¹⁸Uaa ana ale'ei una'aida warefanaa hamu'ou mina, e'eni a warediai fininaa ranuu pudau ba watauda, rona guta ale'ei bidibidii unuu fei hawafoloo Christ. ¹⁹Fei ba ro dinaa wagina, ma'ea. Fei pahanaa ro'ou, haidaniaa ro'ou ma ei manumanu mamafaa, rona mamagugu ua wagina. Ei naranaraa ro'ou na ude wagii ei manumanuu feni malagufu. ²⁰Ma'uaa fei pa'aa gufuu o'ou, i pafea. Ma eni, ona refu ma guta'oma'aiaa mei Fatela'ana noramiana yei, mei Fasu, Jesus Christ, ²¹mei wagii fei faufau, fei i augaa minaa ei manumanu haroo panina, iwe filoginaa ei hafelo'aa hubee o'ou ba ronei ale'ei fei hubena, fei na pa'i hawera.

4 ¹Si'ei, ena lofuu, hamu'ou ena una haguua hamu'ou ma naranaraiaa hamu'ou, hamona fani'eni'EAU ma hamu'ou ale'ei pono'au. Ana ale'ei, hamonei ofaufau a'a mei Fasu, ena pa'aa tafiu!

Fafiwanewanei

²U'ei ware'ai'ai a'a Euodia ma Syntyche ba lagunei famamonaa hepalo ua naranara a'a mei Fasu. ³Hi'i, ma a i'iginio, mena pa'aa fa'ua tafiu,[§] mena ona hupi'ai a'a fei bigi'a, hadumaa laguei pifine laguei, laguna fasifipui a'au uaa fei rawani'a warea mawe Clement ma minaa ei rafirafiu wagii fei bigi'a, ei na pana haraa ro'ou laloo fei bu'uu harenaa.

⁴Ni'eni'e a'a mei Fasu ranimai. A waredinia: Ni'eni'e! ⁵Fei madumuaa hamu'odu, minaa ei, ronei fanunu'apa'ia. Mei Fasu na rafi'i. ⁶Apuna naranara watauda a'a hepalo manumanu, ma'uaa, wagii minaa ei manumanu, hamonei lafulafu ma i'igai fininaa warea 'ta' ma fanaa ei i'igaiaa hamu'ou a'a mei Haidaa. ⁷Ma fei gutafarawaniaa mei Haidaa, fei na pafeainaa minaa ei apa'aa o'ou, iwe wagi'inaa laloo iaa hamu'ou mawe ei naranaraa hamu'ou a'a Christ Jesus.

⁸Fapopo'ii wareau, ena lofuu, tamanu na fa'uai, o na honua, o wanewane, o fafa'arai, o fananamai, o na fa'alarainaa puda—nabaa hepalo manumanu napa'aa wanewane, o na rawani ba o'aa uduginia, hamonei naranaraiaa ei manumanu ei. ⁹Tamanu una feroinaa hamu'ou wagina, o hamona tonia, o guainia a'au, o fanunuia a'au—bigi'ia. Ma mei Haidaniaa fei gutafarawania, iwe oafipui a'a hamu'ou.

Warea 'ta' a'a ei Fanaa Ro'ou

¹⁰Naminapa'aa ni'eni'e a'a mei Fasu ba hamonawe falanaa huoo hamu'ou yau. Fa'ua ba hamona naranaraiau, ma'uaa lomi hamona pa'i tala ba hamo'aa hadumau. ¹¹Abaa eni a wareaa fei ba una nunuminaa

§ 4:3 O, pa'aa fa'ua Syzygus

hepalo manumanu, uaa tamanu na nomai a'au wagii tamanu tala, unei faho'o ua wagina. ¹²Una aidadii fei mau gutana, fei ba una pa'i watauda manumanu o lo'e. Una tatalaidii a'a minaa ei tala ma na gutafarawani ua wagii ro'ou nabaa una magu, o lo'e, watauda manumanuu, o lo'e. ¹³U'a bigi'aa minaa ei manumanu a'a mei na fani faufau a'au.

¹⁴Ma'uaa ei maumau hamu'ou na rawani, uaa hamona fapapaiu a'a hefi'a awatau. ¹⁵Hepalodii, hamu'ou ena Philippi, hamona aida ba a'a ei rawarawa arewaa, ei hamo'ado'o tonaa fei rawani'a warea, ei a asi'aa Macedonia, lomi hepalo a'a ei losuu na alagifani manumanu a'au, ana uniaa hamu'ou; ¹⁶uaa ei a gula yei Thessalonica, hamona'u alo'uamai manumanu a'au ei a gutafafelo. ¹⁷A'a ba una nunuminaa hepalo fana, ma'uaa, una nunumina ba wagii ei rawani'a bigi'aa hamu'ou, hamowe to rawani'a pono'a wagina. ¹⁸Una topedugaa ei pono'au ma wataudadii; ina hawidigau eni manumanu eni, uaa e'eni unawe todigaa ei fana, ei hamona fanamias Epaphroditus. Ei manumanu ei, ale'ei dufaa fana ma hepalo rawani'a fana na fani'eni'ea mei Haidaa. ¹⁹Ma mei Haidaniau, iwe fafanunu ma fanaa minaa ei nunumias hamu'ou, wagii ei watauda rawani'a manumanuna a'a Christ Jesus.

²⁰Fei hawera i ude a'a mei Haidaa, mei Amaa o'ou, ranimai, ranimai. Amen.

Ei A'apoo Warea

²¹Famafufuoinaa minaa ei apunaiaa mei Haidaa, ei rona oa a'a Christ Jesus. Eni lofu a'au, rona aloaa ei famafufuoiaa ro'ou a'a hamu'ou.

²²Minaa ei apunaiaa mei Haidaa, rona aloaa ei famafuoiaa ro'ou a'a hamu'ou, minapa'aa a'a ei rama'a laloo fei humuu Caesar.

²³Fei rawani'aa mei Fasu Jesus Christ, i oafipui a'a ei spiritii hamu'ou. Amen.^h

^h 4:23 Hefi'a ne'ia lomi na pa'i Amen.